

HITLER EN DE BELGEN

Bert Cornelis

Hitler

en de Belgen

Bert Cornelis

Hitler en de Belgen

© 2020 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,

Franklin Rooseveltplaats 12, 2060 Antwerpen en Bert Cornelis

Gemaakt onder licentie van Davidsfonds. 'Davidsfonds' is het

geregistreerde merk van Davidsfonds vzw, Quinten

Metsysplein 12, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be

info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:

New Book Collective, Amsterdam

www.newbookcollective.com

Eerste druk september 2020

Omslagontwerp: Herman Houbrechts

Omslagillustratie: Bundesarchiv, Bild 146-1976-134-27

Opmaak binnenwerk: 5NUL8 Grafische Producties

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 02 26863 2

D/2020/0034/257

NUR 686

Alleen België is een lastig geval. Mocht het lukken de Belgische koning aan de kant te zetten met een jaarlijks pensioen van zowat een half miljoen en hem door die verfijnde kloostermethode politiek in het niet te doen verzinken, dan zou ik dat slechts toejuichen.

– Adolf Hitler, hoofdkwartier Werwolf (Oekraïne), 24 juli 1942¹

¹ H. PICKER, *Hitlers Tischgespräche im Führerhauptquartier*, Seewald Verlag, Stuttgart, 1963; uitgave als e-book, Hockebooks, Böblingen, 2014, 563.

Het verhaal achter de cover

Op de cover van dit boek is een foto afgebeeld van 24 juli 1940. Drie dagen na de Belgische nationale feestdag van 21 juli marcheerden geen Belgische militairen, maar soldaten van de Wehrmacht over de kasseien voor het Koninklijk Paleis van Brussel. Op het dak van het paleis wapperde niet de Belgische driekleur, maar de hakenkruisvlag. De koning der Belgen, Leopold III, verbleef op dat moment als krijgsgevangene van Adolf Hitler in het Kasteel van Laken. Op een podium voor de ingang van het paleis brengen hoge officieren de militaire groet, anderen strekken de arm voor de Hitlergroet. De reporter van de door het Duitse bezetter gecontroleerde radiostation Zender Brussel brengt op de volgende wijze ruim drie minuten lang verslag uit over de militaire parade. Het radiofragment begint met militaire marsmuziek:

Geachte luisteraars, vandaag 24 juli op het middaguur bevinden we ons op het koninklijk plein, voor het Koninklijk Paleis, waar wij een prachtige optocht van de Duitse soldaten gaan bijwonen. Reeds zijn op de prachtige muziek van trommels een bataljon van infanteristen voorbijgetrokken, en de martiale tred heeft ons doen denken aan de voorbije dagen, waarop wij ook deze martiale tred gehoord hebben, en gezien hebben wat een krachten in deze Nieuwe Ordelegers schuilen. Voor ons staat een vierdubbele rij van Duitse soldaten, die hun kameraden samen komen begroeten. Recht voor het Koninklijk Paleis is een tribune opgesteld, de hakenkruisvanden wapperen in de wind, en de hoge officieren van het landleger en het luchtleger groeten daar de voorbijrijdende colonnes. Ja, het zijn voorbijrijdende colonnes, want het is de gemotoriseerde luchtafweer en het gemotoriseerde pantserluchtafweergeschut dat op het ogenblik voorbijrijdt, op de klank van schitterende trompetten en slaande trommen. Voor mij rijst spits in de hoogte de toren van het stadhuis, die de blauwe hemel in rijst en tevens ook een beeld is van de grootheid van Vlaanderen, waaraan wij op dit ogenblik zeker denken. Want het is een beeld van macht en pracht dat hier voor onze ogen voorbijtrekt. In het park staan duizenden en nog eens duizenden Brusselaars die met verwondering en met ontzag blikken naar deze soldaten, deze soldaten van een volk, het Germaanse volk waarmee wij zo verwant zijn, dat op dit ogenblik gans Europa overheerst. Zij hebben reeds veel gehoord en veel gelezen over de pracht van dit leger, over de stipte en verzorgde houding, van deze voorbijmarcherende en voorbijrijdende soldaten. En werkelijk, nu is het ogenblik gekomen dat zij dat ook kunnen

meemaken. Op de koer van het Paleis der Academiën staan leden van de Duitse kolonie, met daartussen Duitse verpleegsters die eindelijk, na er zo lang naar getracht te hebben, hier in Brussel, hun Duitse soldaten, die zij alleen maar op het filmdoek van tijd tot tijd te zien kregen, ook zien voorbijmarcheren. Na de infanterie hebben we dan daareven het paardenvolk zien defileren. Prachtig uitgedost in onberispte houding groetten zij de leidende persoonlijkheden die op de tribune stonden, de witte stokjes van een tamboer gingen regelmatig de hoogte in, in cadans met de muziek van de trompetten die deze opmars begeleiden.²

2 Geluidsarchief CegeSoma, Zender Brussel, 24.07.1940, *Reportage over het défilé van Duitse troepen voor het Koninklijk Paleis*, cassette 95, nr. 547000 CS-ZB-NLD-C00095, minuten 23.36-26.55.

Inhoud

Woord vooraf	11
1 <i>Mein Kampfen Lebensraum</i>	29
2 De kloosterbroeder aan het Vlaamse front	37
3 De strijd begint: 'Ik kon wel huilen van vreugde'	45
4 'De onvoorwaardelijke overgave'	55
5 Op stap in Vlaanderen	65
6 In de Ardense Wolvenkloof	79
7 De Führer aarzelt	95
8 Hitlers bestuurders in België	117
9 Afspraak in de Berghof	139
10 Ambassadeur tussen de nazi's	147
11 De koning stuurt eerst zijn zus	163
12 Op weg naar Berchtesgaden	173
13 Vergeefse moeite	197
14 'Die doortrapte schelm, die sluwe vos!'	227
15 De 'Führer van Bouillon' bij de Führer	259
16 Geen Vlaming bij Hitler	281
17 De totale economische uitbuiting	317
18 Hitler, de Belgische kerk en de Joden	327
19 Vredesonderhandelingen met Hitler?	343
20 Eindspel: het Ardennenoffensief en de ondergang	381
Epiloog: het Belgisch dilemma van Hitler	401
Illustraties	404
Illustratieverantwoording	419
Geraadpleegde werken	421

Woord vooraf

Het is meer dan 75 jaar geleden dat hij op 30 april 1945 in zijn Berlijnse bunker zelfmoord pleegde, maar de figuur van Adolf Hitler (1889-1945) blijft fascineren. Zijn ondergang was even spectaculair als zijn steile opgang sinds hij in 1933 in Duitsland aan de macht kwam. Wat hebben de Belgen daarmee te maken? Speelden zij een rol in die snelle opgang in Duitsland en de verovering van het Europese vasteland? Zeer zeker. Hitler en België, dat is oorlog. Tweemaal. In de Eerste Wereldoorlog liep Hitler als korporaal en koerier over de Vlaamse slagvelden. Het onrecht dat Duitsland door de geallieerde overwinnaars, waaronder België, na de Grote Oorlog met de ondraaglijke herstelbetalingen werd aangedaan, bracht hem in de politiek. En tot zijn overtuiging een tweede oorlog te beginnen en België opnieuw aan te vallen. In recentere biografieën wordt er steevast een link gelegd tussen zijn ervaringen in de Eerste Wereldoorlog en zijn latere ideologische radicalisering en oorlogszucht. Zijn oorlogservaringen veranderden hem van een luie, mislukte kunstenaar in een politieke activist die plots een doel in zijn leven ontdekt had.³ Er is dus wel degelijk een band tussen Hitler en de Belgen. Zijn opgang heeft hij overigens niet alleen aan zijn politieke gaven te danken, maar vooral aan de militaire successen die hij in mei 1940 in België oogstte. Het zijn niet de bezetting van Oostenrijk of zijn veldslagen in Polen, en al zeker niet die daarna in Rusland, maar de onwaarschijnlijk spectaculaire Belgische blitzkrieg tussen 10 en 28 mei 1940 die hem de kracht gaf zijn oorlog voort te zetten en het vertrouwen van zijn generaals en de Duitse bevolking te winnen. De inval in België bepaalde zo als het ware mee het verdere verloop van de oorlog.⁴ Hitler heeft dus zeker iets met de Belgen.

3 T. WEBER, *Adolf Hitler en de Eerste Wereldoorlog. Het ware verhaal*, Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2011, 8-9.

4 B. COMER, *Mei '40. De onbegrijpelijke nederlaag*, Davidsfonds, Leuven, 2010, 16-17.

IN HET HOOFD VAN HITLER

Adolf Hitler blijft een bijzonder populair onderwerp voor tv-documentaires, boeken en artikels. Het aanbod uit de voorbije jaren aan literair materiaal is gigantisch.⁵ En het groeit elke dag nog aan. Waarom dan ‘nog’ een boek over Hitler? Je kunt natuurlijk zeggen: de herinnering moet blijven, de gruwel die deze man veroorzaakte, moet steeds maar worden benadrukt. De Duitse bezetting van België die tot begin september 1944 duurde, was voor de Belgen in alle opzichten een vreselijke tijd. Zowat alle democratische vrijheden werden opgeheven, de Belgen moesten verplicht in Duitsland in de oorlogsindustrie gaan werken. Hun land viel ten prooi aan economische uitbuiting. Terreur en tegenterreur van collaborateurs en verzetslieden brachten angst en onmenselijk leed. Dat kan niet worden vergeten.

‘Nog’ een boek over Hitler? Ja, maar dan wel met een nieuwe invalshoek. Waarom Hitler niet eens op een andere wijze bekijken? Hoe beleefde Hitler dit alles nu zelf? Waarom nam hij bepaalde beslissingen? Wat ging er in zijn hoofd om? Als we nu eens in zijn hoofd kruipen en op die manier naar de Belgen kijken, door de bril van Hitler? Deze beangstigende maar spannende gedachte is de leidraad van dit boek geworden. Hitler en zijn kijk op de Belgen vormen het uitgangspunt. Wat schreef hij in *Mein Kampf* over België, over zijn verblijf in de Vlaamse loopgraven? Waar kwamen zijn veroveringsplannen vandaan en hoe paste België in dat plaatje? Waarom België aanvallen? Hoe dacht Hitler over de Belgen? Wat wist hij over hun politiek en staatsvorm? Wat waren ‘zijn’ bestuurlijke plannen met België? Hoe kwam hij tot die plannen? Wie waren zijn handlangers die zijn bevelen uitvoerden? Welke Belgen ontmoette hij in de Berghof, zijn buitenverblijf te Berchtesgaden, en waarom slaagden sommige Belgen, bijvoorbeeld de Vlaamse collaborateurs, er maar niet in in zijn omgeving te komen, hoewel ze hem trouw tot in de dood hadden gezworen? Hoe verliepen die ontmoetingen tussen Hitler en de Belgen? Wat leverden ze op? Hoe ging hij om met de Belgische kerk en de Joden? Wat betekende zijn totale economische uitbuiting en verplichte tewerkstelling?

5 We maakten voornamelijk gebruik van de Hitlerbiografie van Ian Kershaw, *Hitler*, 2 dln., Het Spectrum, Utrecht, 1998, maar ook de recente biografie van Volker Ullrich, *Opkomst & Ondergang. Biografie*, De Arbeiderspers, Amsterdam/Antwerpen, 2013-2018, biedt een algemeen overzicht van het leven van Adolf Hitler. Vooral de inleiding van Ullrich schetst treffend de bestaande literatuur.

ONVERZADIGBAAR VERLANGEN NAAR TERRITORIALE VEROVERINGEN

Waarom Hitler in België belandde, is gemakkelijk te verklaren. En wel uit zijn ideologie zelf, die hij neerschreef in *Mein Kampf*. Hij had een enorme drang naar persoonlijke macht, een onverzadigbaar verlangen naar territoriale veroveringen. Hij deed op die machtshonger geen toegevingen, hij had beperkingen noch grenzen. Als Führer moest hij prestaties afleveren die tot in het oneindige gingen, tot de vernietiging van de Duitse staat. Dit, in combinatie met zijn grenzeloos egocentrisme, waardoor alles voor zijn eigen persoon moest wijken, leidde tot een dodelijke cocktail en de Tweede Wereldoorlog.

We volgen Hitler aan het front in de Eerste Wereldoorlog. Hoe hij als koe-rier over het slagveld in Vlaanderen en Frankrijk liep. Hoe hij de wapenstilstand op 11 november 1918 in een Duits hospitaal moest doorbrengen en daar besloot om politicus te worden.

Hitler bereidde zijn aanval op België tot in de puntjes voor. Hij heeft de Belgen lang aan het lijntje gehouden. Hij verstopte zijn ware bedoeling, de aanval op de Belgen. ‘Niemand wil liever dan ik goede betrekkingen met uw land hebben.’ Dat zei hij op ietwat cynische toon aan de Belgische ambassadeur in Berlijn, Jacques Davignon, tijdens de nieuwjaarsreceptie in de Rijkskanselarij op 12 januari 1939.⁶ Op 10 mei 1940 sloeg Hitler toe nadat hij de Belgen maanden had voorgespiegeld hun land niet aan te vallen, hij ontkende een totale oorlog zonder voorgaande. Hij eiste van hen de onvoorwaardelijke overgave.

Hitler triomfeerde na zijn overwinning op het Belgische leger. Hij tracteerde zich meteen op twee uitstapjes in Vlaanderen, een om als veldheer het oorlogsterrein te overschouwen, een tweede met twee van zijn boezemvrienden met wie hij in de loopgraven had vertoefd. In die tijd verbleef hij een maand lang in de Ardense bossen, in het dorpje Brûly-de-Pesche. De inwoners werden uit hun dorp verdreven toen de Führer er zijn hoofdkwartier vestigde. Het dorp, dat weinig of niets is veranderd, roept vooral bij valavond nog altijd een angstaanjagende sfeer op die er hing toen Hitler er in het plaatselijke schooltje over zijn militaire stafkaarten gebogen stond.

6 P. KLEFISCH, *Das Dritte Reich und Belgien 1933-1939*, Verlag Peter Lang, Frankfurt am Main, 1988, 1.